

Kuinka kohtaan lapsen asiakkaana

6.10.2011

Marja Nikiforow
HUSLAB

Jännittääkö lapsiasiakkaan tulo näyttteenottajaa?

- Lapsi ei suostu näyttteenottoon
- Näytteenottotilanne on vaikea pitää rauhallisena
- Suoni ei löydy
- Syyllisyyden tunne siitä, että lapsi kokee kipua ja mahdollisesti alkaa pelätä pistämistä
- Tuntuu, että vanhemmat tai muu hoitohenkilökunta eivät tue näyttteenottajan työtä.

Millä asenteella kannattaa aloittaa?

- Lapsen näytteenottoa aloitettaessa on lähtökohtana pidettävä, että lapsi ei ennalta tiedä asiasta mitään.
- Näytteenottaja ohjaa lasta käyttäytymään tilanteeseen sopivalla tavalla.
- Keskustelussa lapsi tutustuu näytteenottajaan ja näytteenottaja saa tietoa lapsen suhtautumistavasta.

Taustalla olevia, lapsen suhtautumiseen vaikuttavia tekijöitä

- Ikä ja ymmärtämiskyky
- Terveys – sairaus
- Aikaisemmat kokemukset, perusturvallisuus
- Tieto tai sen puute
- Vanhempien asenne ja kyky tukea
- Mielentila, olotila, vireystila (lapsi ja vanhemmat)

Lapsen suhtautumiseen vaikuttaa myös

- Miten näyttteenottotilanne käynnistyy
- Lapsen oma sairaalahuone/ näyttteenottohuone
- Näytteenottajan toiminta
  - Tervehtiminen, esittäytyminen
  - Näytteenotosta kertominen
  - Toimintatavoista sopiminen
  - Rauhallisuus/ kiireisyys

Ennen näytteenottoa ja näytteenoton kuluessa:

- Pelon syntyminen pyritään ehkäisemään ja aikaisemmin syntynyttä pelkoa lievittämään
- Se, mitä näytteenotosta kerrotaan on totta.
Lapsen ikä huomioidaan
- Pyritään kivuttomaan näytteenottoon, kipua lievitetään.
- Lasta rohkaistaan tilanteen hallintaan

Paras näyte saadaan yhteisymmärryksessä lapsen kanssa

- Tilaa lapsen kuuntelemiselle, keskustelulle
  - Vaihtoehtojen tarjoaminen
  - Tarvittavan ajan antaminen
- => Päämääränä lapsen oma päätös näytteen antamisesta

Paras näyte saadaan yhteisymmärryksessä lapsen kanssa

- Keskustelussa keskitytään rohkaisemaan ja etsitään keinoja, kuinka lapsi uskaltaa suostua
- Muusta puhuminen ei auta lasta, jos sitä ennen ei ole tehty päätöstä näytteen ottamisesta.

Lapsipotilaan mukana laboratorion asiakkaaksi tulevat myös vanhemmat

- Suojelevat lastaan
- Huolehtivat lapsen edusta
- Tulkitsevat viestejä lapsen ja hoitajan välillä
- Lisäävät lapsen turvallisuuden tunnetta
- Jakavat lapsen kokemuksen

Lapsi ja tilanteeseen osallistuvat aikuiset ovat työryhmä, jolla on yhteinen päämäärä:

- Näytteiden saaminen kivuttomasti, nopeasti, siististi, laadukkaasti, miellyttävästi, mukavia jutellen...
- Mukavat muistot näytteenotosta, jotta seuraava kohtaaminen olisi iloinen.
- Että lapsi kokee mahdollisimman vähän kipua, pelkoa ja epämukavuutta
- Että lapsi kokee turvaa, empatiaa, onnistumista

Lapsi on näytteenotossa tekemisen kohteena

- Ei kuitenkaan saisi olla pelkästään tekemisen kohde. Olisi hyvä mahdollistaa lapsen aktiivinen rooli:
  - Valinnan mahdollisuuksia
  - Toiveiden täyttämistä
- Vuorovaikutus lapsen kanssa tärkeää!
  - Lasta katsotaan silmiin, lapselle puhutaan, kokemuksia kysytään.

Näytteenottaja kantaa laatuvastuun

- Näytteenottaja on asiantuntija, paras osaaja ammatillisissa asioissa. Laatuasioissa, oman osaamisensa suhteen, työtapoja valittaessa
- Näytteenottaja ei tiedä etukäteen perheen toimintatavoista, lapsen tavasta päästä vaikeiden tilanteiden yli, vanhempien ahdistuksesta ym.
- On kuunneltava ja tulkittava viestejä sekä sopeutettava toimintansa asiakkaan ja tilanteen mukaan.

Selviätkö yksin vai tarvitsetko apua?

- Jos lasta on pideltävä paikoillaan, samalla lapselle koko ajan jutellaan ja häntä tuetaan tilanteen vaatimalla tavalla
- Pideltäessä vältetään voiman käyttöä.
- Auttaja/pitelijä on lapsen apuna, ei häntä vastaan. Hän voi ottaa erilaisia rooleja:
  - pidellä lapsen kättä oikeassa asennossa
  - viihdyttää, rohkaista ja tukea
  - vaihtaa ja sekoitella putkia

Selviätkö yksin vai tarvitsetko apua?

- Vaikka pisto aiheuttaisi itkureaktion, lapsen pitää tietää, että ikävä tunne ei kestä kauan. Kipu loppuu, kun neula otetaan suonesta. Mitään haittaa ei jää.
- Lasta ei kielletä itkemästä. Tunnereaktioita ymmärretään ja sallitaan. Ei kuitenkaan väkivaltaa tai rumia puheita.

Miksi lapsi pelkää ja vastustaa?

- On pelästynyt, yllätetty
- Vierastaa
- Tilanne on lapselle vieras ja outo
- Lapsi on aikaisemmin kokenut pelottavia ja kivuliaita tilanteita
- Vilkas mielikuvitus voi ruokkia pelkoa
- Fobia /kauhu

Miksi lapsi pelkää ja vastustaa?

- Kiinnipito pelottaa, on tarpeettoman lujaa
- Staasi on epämiellyttävän kireällä
- Aikuisten toiminta näytteenoton yhteydessä (äänenkäyttö, otteet, asennot) voi olla pelottavaa
- Näytteenotto kestää kauan.
- Veri leviää putkien ulkopuolelle.

Lapsen pelko

On tärkeää tunnustaa lapsen tunteiden oikeutus ja lähteä selvittämään pelkoa olemassa olevasta tilanteesta käsin:

Jos lapsella on liioiteltu käsitys näytteenoton vaaroista tai epäluulo puudutteen tehoon, väärä käsitys pitää oikaista.

Jos hänellä on rankkoja kokemuksia näytteenotosta tai esim. kanyylin asentamisesta, yhteistyössä lapsen ja vanhempien kanssa voidaan miettiä, miten edetään.

Pelon hallitsemiskeinoja ennen näytteenoton aloittamista

Tutustuminen pelottavaan asiaan

Otaa pelottava asia tiedollisesti haltuun,
selvittää yksityiskohdat ja asioiden merkitys

Käydä pelottavaa asiaa mielessään läpi,
mielikuvitusharjoittelu

Tutkia välineitä ja todeta niiden vaarattomuus,
kokeilla niitä.

Pelon torjumiskeinoja näytteenoton aikana

Mielikuvitusleikit, keskittyminen ajattelemaan mukavia asioita

Lukeminen, loruilu, laulaminen

Keskittyminen laskutehtävään

Keskittyminen katsomaan taikasauvaa tai videota

Keskittyminen kuuntelemaan äidin/isän ääntä tai korvalappustereoita

Kivun lievitys lasten näytteenotossa on erittäin suositeltavaa

EMLA-puudutteen käyttö

Sokeriliuos vastasyntyneiden kivun lievitykseen
Mielihyvän kokemus ja turvallisuuden tunne
auttaa vauvaa selviytymään paremmin
kivuliaasta tapahtumasta (syli, tuudittelu,
silittely, ”käsikapalo”)

Jos lapsi ei suostu näytteenottoon

- Onko välttämätöntä saada näyte juuri nyt?
- Lapsen ja vanhempien mielipide, onnistuisiko paremmin toisena päivänä tai hiukan myöhemmin?
- Tietoa näytteenotosta. Vakuuttaa lapselle, että ei tarvitse pelätä. Ohjeet kivun lievityksestä.

Jos lapsi ei suostu näytteenottoon

- Jos lapsen pelon lisäksi, näytteenotto on teknisesti vaativaa, kokenut henkilö arvioi tilanteen ja pistää
- Jos kysymyksessä vaikeampi pelko pistämistä kohtaan, neuvotellaan hoitavan yksikön kanssa.

Olosuhteiden optimoiminen

Hyväntuulinen, tyytyväinen lapsi sietää kipua paremmin kuin turvaton, pelokas lapsi.

Rauhallinen lapsi ottaa tietoa vastaan paremmin, kuin pelästynyt lapsi.

Työrauha! Näytteenottotilanteessa läsnä vain siihen osallistuvat henkilöt.

Olosuhteiden optimoiminen

Hyvät asennot auttavat jaksamaan:

- Näytteenottoasennot kannattaa suunnitella niin, että kaikilla osapuolilla on mukava asento.
- Näytteenottajan mukava /epämukava asento välittyy kosketukseen ja vaikuttaa potilaan rentouteen
- Lapsen rentous helpottaa näytteenottoa ja parantaa näytteiden laatua.

Näytteenottajan osaaminen

- Jos suoni ei tunnu, ei kannata pistää. Sama pistäjä yrittää korkeintaan kaksi kertaa.
- Lasten näytteenottotyötä tekevällä tulee olla hyvä ja mielellään laaja näytteenottotekniikoiden hallinta.
- Hyvä näytteenottotilanteen suunnittelu tähtää siihen, että mahdollisimman vähän aikaa kuluu kipua tuottaviin ja lapsen liikkumista rajoittaviin työvaiheisiin.

Palautekeskustelu

- Kun näyte on saatu, lapsi ansaitsee aina kiitoksen.
- Ellei kaikki mennytkään loistavasti, ei lapsi ole syyllinen. Eivät myöskään välineet tai puudutteet.
- Näytteenottaja on asiantuntija, joka kantaa vastuun tekemistään valinnoista.

Lasten näytteenottotyö pitää tekijänsä nöyränä

- Aina ei voi onnistua.
- Itselleen voi olla armollinen, vaikka välillä joutuukin toteamaan, että pieleen meni ja aloittamaan alusta tai pyytämään apua.
- Kannattaa pitää mieli avoimena lapsen viesteille, yrittää aina parhaansa, hankkia kokemusta, pyrkiä kehittymään työssään, laajentaa ja syventää osaamistaan.

Lapset oppivat siitä, mitä kokevat

Jos lasta arvostellaan, hän oppii tuomitsemaan.

Jos lapsi kokee vihamielisyyttä, hän oppii taistelemaan.

Jos lasta pilkataan, hän oppii ujoksi.

Jos lapsi joutuu häpeämään, hän oppii tuntemaan syyllisyyttä.

Jos lapsi kokee suvaitsevaisuutta, hän oppii kärsivälliseksi.

Jos lasta kannustetaan, hän oppii luottamaan itseensä.

Jos lasta kiitetään, hän oppii itsekin kiittämään.

Jos lasta kohdellaan reilusti, hän oppii oikeudenmukaiseksi.

Jos lapsi kokee olonsa turvalliseksi, hän oppii luottamaan.

Jos lapsesta pidetään, hän oppii pitämään itsestään.

Jos lapsi kokee hyväksyntää ja ystävyyttä, hän oppii löytämään rakkautta maailmasta.

Dorothy Law Nolte